

ETAPELE ȘI PROCEDURA EXAMINĂRII PLÂNGERILOR DE CĂTRE JUDECĂTORUL DE INSTRUCȚIE

STEPS AND PROCEDURE FOR EXAMINATION OF COMPLAINTS BY THE INSTRUCTION JUDGE

Tudor OSOIANU, *profesor universitar doctor în drept,
cercetător științific coordonator,
Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice*

Dinu OSTAVCIUC, *conferențiar universitar doctor în drept,
rector, Academia „Ștefan cel Mare” a Ministerului Afacerilor Interne
al Republicii Moldova*

Summary

The authors analyze the procedure for examining the complaints addressed to the investigating judge in accordance with the provisions of Article 313 of the Code of Criminal Procedure of the Republic of Moldova. Given the summary nature of the rules of criminal procedure, jurisprudence was used to elucidate the stages of examination of complaints - verification of admissibility; preparatory stage; judicial investigation; deliberation and pronouncement of the conclusion. It was assessed the appropriateness of engaging in these proceedings, in addition to the parties to the proceedings and other persons who might claim to infringe a legitimate interest or a fundamental right by the investigating judge resolving the appeal. At the center of the authors' attention were also the possible limits to guaranteeing the right to a fair trial - equality of arms; access to the materials of the criminal case, ec. Starting from the interpretation and application by analogy of the procedural-criminal norms, the proposal to expressly regulate - the examination of complaints in accordance with the general conditions for the substantive trial of criminal cases, but applied accordingly, is argued.

Keywords: *complaint, trial judge, fundamental rights and freedoms, conclusion.*

Cuvinte cheie: *plângere, judecător de instrucție, drepturile și libertățile fundamentale, încheiere.*

Curtea Europeană a Drepturilor Omului a statuat în jurisprudența sa, că deși scopul primar al art. 6 din Convenție, sub aspect penal, este ca instanța competentă să se pronunțe în privința unei acuzații penale trebuie să asigure un proces echitabil, totuși garanțiile respective se extind și asupra etapelor prejudiciare ale

procesului penal (Saranchov c. Ucrainei, Hot. CtEDO din 09.06.2016, §.41;¹ Schatschaschwili c. Germaniei, Hot. CtEDO din 15. 12. 2015, §.104²).

CtEDO concluzionează că procesul în litigiu, în ansamblu, nu respectă cerințele unui proces echitabil aunci când instanțele ierarhic superioare ezită să remedieze neregularitățile constatate în faza de urmărire penală și în cadrul judecății în primă instanță.³

Chiar dacă judecătorul de instrucție nu este chemat a se pronunța cu privire la temeinicia unei „acuzatii în materie penală”, actele pe care le îndeplinește au o influență directă asupra desfășurării și echității procedurii ulterioare, inclusiv asupra procesului propriu-zis. Prin urmare, art. 6 par. 1 CEDO poate fi considerat aplicabil procedurii desfășurate de un judecător de instrucție, chiar dacă e posibil ca anumite garanții procedurale prevăzute de art. 6 par. 1 să nu se aplice (Vera Fernández-Huidobro c. Spaniei, Hot. CtEDO din 06.01.2010, §. 108-114⁴).

Cadrul normativ național de reglementare a plângerilor adresate judecătorului de instrucție se limitează la cele șase aliniate din art. 313 CPP. Interpretarea prin **analogie**, care este proprie procedurii penale, se reduce la lămurirea dispozițiilor legale prin recurgerea la alte dispoziții ce reglementează o materie asemănătoare.⁵

¹ Disponibilă: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-163435> (accesat 26.10.2021)

² Disponibilă: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-159566> (accesat 26.10.2021)

³ Hot CtEDO Beraru c. României din 18. 03. 2014, (§. 71, 82-84). Disponibilă: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-176203> (accesat 26.10.2021)

⁴ Disponibilă: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-96605> (accesat 26.10.2021)

⁵ De ex., conform art. 111 alin. (2) CPP, *Declarațiile și audierea părții vătămate se fac conform dispozițiilor ce se referă la declarațiile și audierea martorilor, fiind aplicate în mod corespunzător*. CC agreează aplicarea acestor prevederi prin analogie cu ocazia examinării excepției de neconstituționalitate art. 109 alin. (3) CPP. În prezenta cauză, judecătorul de instrucție, care a trimis sesizarea la Curtea Constituțională, trebuie să se pronunțe pe marginea unui demers (depus de către procuror) privind audierea părții vătămate, pentru că aceasta din urmă vrea să plece peste hotarele țării. Curtea observă că dispozițiile contestate pot fi aplicate, mutatis mutandis, și la audierea părții vătămate (a se vedea articolul 111 alin. (2) din Codul de procedură penală). A se vedea: DCC nr. 165 din 20.12.2018 de inadmisibilitate a sesizării nr. 205g/2018 privind excepția de neconstituționalitate a articolului 109 alin. (3) din Codul de procedură penală (audierea martorului de către judecătorul de instrucție) (pct. 17, 18). Alt exemplu este reglementarea procedurii de judecare a apelului - *La judecarea apelului se aplică regulile generale pentru judecarea cauzelor în primă instanță, cu excepțiile prevăzute în Partea specială titlul II capitolul IV secțiunea 1.* (art. 413 CPP).

Prevederilor art. 308 alin. (6) CPP indică în mod expres că după deschiderea ședinței de examinare a demersului de aplicare a arestului preventiv, al arestului la domiciliu, precum și al demersului de prelungire a acestor măsuri preventive, judecătorul de instrucție anunță demersul care va fi examinat și exercită dispozițiile prevăzute la art. 355–362 și 364,⁶ *care se aplică în mod corespunzător*. Practica judiciară ne oferă exemple în care unele norme de procedură cu caracter general desi sunt destinate judecării cauzelor penale, sunt aplicate prin analogie în procesul de examinare a plângerilor de către judecătorul de instrucție.⁷

Într-o anumită măsură CC confirmă importanța respectării condițiilor generale de judecare a cauzei în procedurile desfășurate în fața instanțelor abilitate cu funcția de control judiciar al urmăririi penale. CC „*subliniază că judecătorul de instrucție trebuie să respecte prevederile art. 317 alin. (2) CPP, conducând ședința de judecată trebuie, în interesele justiției, să îndeplinească toate măsurile prevăzute de CPP, pentru a asigura egalitatea în drepturi a părților, păstrând obiectivitatea și imparțialitatea, creând condiții necesare pentru examinarea sub toate aspectele, completă și obiectivă a tuturor probelor prezentate de către părți sau administrate la cererea acestora.*”⁸

Având în vedere cadrul normativ în vigoare, cât și jurisprudența putem constata că, examinarea plângerilor în conformitate cu prevederile art. 313 CPP, conține următoarele etape:

- **Pregătitoare.**
- **Cercetarea judecătorească** (examinarea propriu zisă a plângerii)

⁶ Deși nu este indicat actul normativ, înțelegem că face referire la articolele din Codul de procedură penală al RM

⁷ „Astfel, ținând cont de art. 46 alin. (1) Cod de procedură penală și de faptul că prin plângerea petiționarului se solicită casarea ordonanței procurorului și pornirea urmăririi penale, în privința judecătorului de instrucție din cadrul Judecătoriei Chișinău /sediul Ciocana/, P. S., Colegiul penal statuează că, motivele invocate în cererea de strămutare sunt întemeiate și pentru obținerea soluționării obiective, rapide și complete a cauzei, asigurării desfășurării normale a procesului, se impune admiterea cererii de strămutare înaintată, cu strămutarea examinării cauzei la plângerea petiționarului Bolboceanu Iurie depusă în baza art. 313 Cod de procedură penală, de la Judecătoria Chișinău /sediul Ciocana/, într-o altă instanță egală în grad, și anume – Judecătoria Hîncești /sediul Ialoveni/.” Încheierea CP CSJ din 23. 08. 2021. Dos. nr. 1cs - 196/2021. Disponibilă: http://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=19246

⁸ DCC nr. 97 din 17.06.2021 de inadmisibilitate a sesizărilor nr. 99g/2021 și nr. 114g/2021 privind excepția de neconstituționalitate a unor prevederi din articolul 313 alin. (4) din Codul de procedură penală (obligatia procurorului de a prezenta materialele corespunzătoare în cadrul procedurii de examinare a plângerii împotriva acțiunilor și actelor organului de urmărire penală și ale organului care exercită activitatea specială de investigații) (pct. 28)

- **Dezbaterilor judiciare și replicile**
- **Deliberarea și pronunțarea încheierii.**

Înainte de examinarea acestor segmente procesuale ce pot fi parcurse în fața judecătorului de instrucție, ținem să ne axăm asupra verificării admisibilității plângerilor, subliniată de unii autori de specialitate în calitate de etapă distinctă.

Verificarea admisibilității plângerii. Textul art. 313 alin. (1) CPP indică fără echivoc că nu poate fi admisă plângerea, dacă această nu a fost examinată anterior de procuror sau procurorul ierarhic superior în ordinea prevăzută de art. 298-299/2 CPP RM.⁹

„Intervenția judecătorului de instrucție este însă limitată de acel filtru din interiorul Procuraturii, deoarece, așa cum am arătat supra, plângerea poate fi pusă pe rolul instanței, în cadrul procedurii de control judiciar al procedurii pre-judiciare, doar după examinarea necorespunzătoare a acesteia (desigur, în opinia părții care se consideră defavorizată) de către procuror și procurorul ierarhic superior.”¹⁰ În opinia forului de contencios constituțional, „...pentru a putea formula o contestație în conformitate cu articolul 313 din Codul de procedură penală, persoana trebuie, mai întâi, să conteste refuzul în discuție în fața procurorului sau, după caz, în fața procurorului ierarhic superior potrivit articolelor 298 și, respectiv, 299/1 din Cod în termen de cincisprezece zile din momentul la care s-a luat cunoștință de act.”¹¹

Plenul CSJ indică la consecințele evitării de către petenți a procedurii de soluținare prealabilă. „În cazul în care persoana indicată în alin.(1) al art.313 CPP a depus plângerea direct în instanța de judecată, fără a respecta procedura soluționării prealabile a acesteia de către *procuror, judecătorul, prin încheiere, o declară inadmisibilă, explicându-i persoanei ordinea de contestare.*”¹²

⁹ Denumită în literatura de specialitate – procedura soluționării prealabile de către procuror. A se vedea -Aureliu Postică. Limitele judecării în procedura examinării plângerilor în ordinea prevederilor art. 313 CPP. În: Culegerea comunicărilor. Conferința științifică națională cu participare internațională. REALITĂȚI ȘI PERSPECTIVE ALE ÎNVĂȚĂMÂNTULUI JURIDIC NAȚIONAL, 01-02 octombrie 2019. Vol. II. p. 667

¹⁰ Tatiana Vîzdoagă. Valeriu Bodean. Reluarea urmăririi penale după dispariția temeiurilor de suspendare. În: Revista Institutului Național al Justiției. 2020, nr. 4(55), p. 33

¹¹ HCC nr. 6 din 19. 03 20019 privind excepția de neconstituționalitate a articolului 265 alin. (2) din Codul de procedură penală (contestarea refuzului organului de urmărire penală de a primi plângerea sau denunțul privind comiterea unei infracțiuni) (pct. 51)

¹² HP CSJ nr.7 din 04.07.2005 Cu privire la practica asigurării controlului judecătoresc de către judecătorul de instrucție în procesul urmăririi penale (pct. 5.6).

Judecătorul de instrucție a respins plângerea ca inadmisibilă din motivul nerespectării procedurii prealabile de contestare a actelor procurorului ierarhic superior, explicând petentului dreptul de a contesta ordonanțele de neîncepere a urmăririi penale emise de procuratura Chișinău, oficiul Botanica procurorului ierarhic superior.¹³

„În ipoteza în care persoana nu va fi de acord cu răspunsul oferit de către procuror, aceasta îl va putea contesta în baza articolului 313 alin. (2) pct. 1) lit. a) din Codul de procedură penală în fața judecătorului de instrucție, în termen de zece zile de la aducerea la cunoștință a actului.”¹⁴

CC a reiterat că începând cu data publicării Hotărârii nr. 6 din 19.03.2019, „... *refuzul organului de urmărire penală de a primi plângerea sau denunțul privind comiterea sau pregătirea comiterii unei infracțiuni poate fi contestat, mai întâi, în baza articolelor 298 și, respectiv, 299¹ din Codul de procedură penală în fața procurorului sau, după caz, în fața procurorului ierarhic superior în termen de cincisprezece zile de la data la care s-a luat cunoștință de act.*”¹⁵

„Pornind de la constatarea lipsei informării petiționarului despre rezultatul examinării plângerii la acest capitol, urmează să fie verificate două aspecte importante: în primul rând, dacă procurorul a formulat și expediat un răspuns la plângerea petiționarului, și în al doilea rând, dacă acest răspuns a fost remis petiționarului cu respectarea termenului legal.”¹⁶ În acest context considerăm importantă pentru verificarea procedurii premergătoare adresării judecătorului de instrucție, de a examina și faptul dacă procurorul sau procurorul ierarhic su-

¹³ Extras DCP CSJ din 26.09.2018. dos. nr.1re-115/18. Disponibilă: http://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=11793. Totuși în speță, „*prin decizia Colegiului penal al Curții de Apel Chișinău din 28.12.2017, recursul a fost admis, casată încheierea Judecătoriei Chișinău din 16.11 2017 și dispusă rejudecarea cauzei de către instanța de fond în alt complet de judecată, decizia fiind irevocabilă. În motivarea deciziei, instanța de apel a constatat că, judecătorul de instrucție, la pronunțarea încheierii a reținut eronat aplicabilitatea prevederilor art.298-299/1 CPP în cazul plângerii depuse împotriva ordonanțelor de refuz în începerea urmăririi penale, ca cale prealabilă obligatorie de parcurs. Or, potrivit art.274 alin. (6) CPP, ordonanța de refuz în începerea urmăririi penale poate fi atacată prin plângere, în instanța judecătorească în condițiile art.313 CPP, adică direct la judecătorul de instrucție.*” (s.a.) După noi, textul subliniat constituie o interpretare judiciară, care este contrară textului art.313 alin.(1) CPP

¹⁴ HCC nr. 6 din 19 martie 2019 privind excepția de neconstituționalitate a articolului 265 alin. (2) din Codul de procedură penală (contestarea refuzului organului de urmărire penală de a primi plângerea sau denunțul privind comiterea unei infracțiuni) (pct.63)

¹⁵ HCC nr. 6 din 19. 03 2019 (pct.63)

¹⁶ Aureliu Postică, Op. cit., p. 667

terior a emis o ordonanță motivată în termenul prevăzut de prevederile art. 299 alin. (1) și 299/2 alin. (1) CPP.

Curtea Constituțională a Republicii Moldova „... constată că, potrivit articolului 232 alin. (2) din Codul de procedură penală, actul efectuat de procuror se consideră ca depus în termen dacă data la care a fost trecut în registrul de ieșire a actelor se încadrează în termenul cerut de lege pentru efectuarea actului.”¹⁷

În practica controlului judecătoresc al urmăririi penale sunt atestate două modalități principale de verificare și constatare a respectării procedurii de soluționare prealabilă de către procuror al plângerilor.

În primul caz judecătorii de instrucție constată nerespectarea procedurii prealabile, fără convocarea ședinței. În alte cazuri judecătorii după convocarea ședinței și audierea părților asupra respectării procedurii prealabile, dispun inadmisibilitatea plângerii fără a se expune asupra fondului cerințelor petiționarilor.¹⁸ Dar mai există și cazuri în care instanțele investite cu funcția controlului judiciar al urmăririi penale, resping plângerile pe motiv de nerespectare a prevederilor art. 298-299² CPP RM, dat fiind faptul că prevederile art. 313 CPP nu indică la soluția de inadmisibilitate.¹⁹

Soluția de inadmisibilitate ar putea fi totuși una agreabilă, dacă din conținutul plângerii ar rezulta că petentul nu a respectat procedura prealabilă.

La **etapă pregătitoare** instanța de control judiciar al urmăririi penale realizează succesiv câteva acțiuni principale:

Deschiderea ședinței de judecată. La data și ora fixată pentru judecare, judecătorul de judecată deschide ședința și anunță plângerea care va fi examinată în ședință închisă.

Verificarea prezentării în instanță. După apelul părților și celorlalte persoane citate, grefierul raportează prezentarea în instanță și motivele neprezentării celor care lipsesc.

În Hot. CtEDO c. Moldovei – Iorga (23.03.2010)²⁰ s-a criticat faptul că plângerea împotriva ordonanței de clasare a urmăririi penale a fost examinată de către judecătorul de instrucție în lipsa reclamantului.

¹⁷ HCC nr. 40 din 21.12.2017 privind excepția de neconstituționalitate a articolelor 232 alin. (2) și 308 alin. (4) din Codul de procedură penală al Republicii Moldova (termenul depunerii demersului privind prelungirea arestului) (pct. 66)

¹⁸ Aureliu Postiă, Op. cit., p. 667

¹⁹ Ibidem

²⁰ „Examinarea plângerii reclamantei împotriva ordonanței procurorului a fost programată de Judecătoria sectorului Buiucani la 09.11. 2004. Potrivit reclamantei, citația pentru această audiere i-a fost expediată la 01.11. 2004, dar a ajuns doar pe 10.11. 2004, dînsa astfel a

Stabilirea identității interpretului, traducătorului și explicarea drepturilor și obligațiilor acestora. Președintele ședinței stabilește identitatea și competența interpretului, traducătorului și explică drepturile și obligațiile lor conform prevederilor art. 87 CPP. Interpretul, traducătorul sunt preveniți, contra semnătură, asupra răspunderii ce o poartă în caz de interpretare sau traducere intenționat incorectă, conform prevederilor art.312 din Codul penal.

Stabilirea identității petiționarului, și altor persoanelor ale căror drepturi și libertăți pot fi afectate prin admiterea plângerii și verificarea cunoașterii drepturilor și obligațiilor lor. Stabilind identitatea apărătorului sau reprezentantului/succesorului, instanța va verifica calitatea și împuternicirile acestora. (mandat, procură, buletin, licență, legiimație, etc.).

Anunțarea completului care judecă cauza și soluționarea cererilor de recuzare. Președintele ședinței anunță numele și prenumele său, ale procurorului, grefierului, interpretului, traducătorului, dacă aceștia participă la judecare, și verifică dacă nu sunt cereri de recuzare sau abțineri. Cererile de recuzare sau abținerile se soluționează conform prevederilor art. 34 și 35 CPP.

CP CSJ constată că motivele invocate în cererea de strămutare privind imparțialitatea judecătorilor Curții de Apel Bălți sunt neîntemeiate și declarative, reprezentând doar presupuneri subiective ale părții ce nu sunt confirmate prin careva circumstanțe incontestabile sau date obiective, iar imparțialitatea unor judecători se soluționează în procedura prevăzută de art. 33-35 Cod de procedură penală.²¹

---

ratat posibilitatea să se prezinte la ședință. În citație se menționează că „prezența părților este obligatorie”. La 09.11. 2004, instanța a constatat că reclamanta a fost citată în mod corespunzător, dar nu s-a prezentat. Aceasta a considerat că investigația a fost exhaustivă și încetarea acesteia s-a bazat pe cumul de probe din dosar. Conform dispozitivului acesteia, încheierea a fost definitivă. (par.15) ... Chiar și prezumind faptul că reclamanta ar fi recepționat citația la timp, în pofida contra-declarației sale neprobate, Curtea consideră că instanța de judecată trebuia cel puțin să verifice dacă reclamanta și-a pierdut interesul în examinarea cazului sau și renunțat la dreptul său de a fi audiată în ședință. În această privință, Curtea notează că citațiile au prevăzut obligativitatea prezenței părților, faptul care cu greu se conciliază cu neverificarea motivului absenței uneia din părți. Prezența reclamantei a fost chiar importantă, avînd în vedere faptul că indiferent de soluția judecătoreie sectorului Buiucani, aceasta a fost definitivă și era exceptată de orice formă de recurs. Prin urmare, reclamanta nu a avut posibilitatea să-și prezinte poziția sa în fața instanței ei în ceea ce privește investigația vizavi de decesul fiului ei.” (§.35) Disponibilă - <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-97883> (accesat: 28. 05. 2021)

²¹ Extras din Încheierea CP CSJ din 06.09.2021, dos. nr. 1cs-207/2021. Disponibilă: http://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=19310. (accesat: 25.10.2021) În speță, CP CSJ deasemenea constată că din materialele deduse judecății rezultă că părțile nu au înaintat cereri de recuzare a completului de judecată (f.d. 76, 80, 83).

Potrivit Deciziei Curții Constituționale a României nr. 625 din 26 octombrie 2016 – „... *Curtea apreciază că procurorul ierarhic superior nu poate, fără a încălca dispozițiile constituționale, să soluționeze nici cererea de recuzare a procurorului formulată în faza camerei preliminare sau în fața judecătorului de drepturi și libertăți, această atribuție revenindu-i judecătorului.*”²² Deci, CC a României a statuat că în procedurile desfășurate în fața instanței care desfășoară controlul judiciar al urmăririi penale – asupra recuzării procurorului care participă în ședință nu se poate pronunța decât judecătorul de drepturi și libertăți respectiv.

Soluționarea chestiunii judecării cauzei în lipsa vreuneia din părți sau a altor persoane citate. În caz de neprezentare a uneia din părți și alte persoane citate la ședința de judecată, instanța, ascultând opiniile persoanelor prezente asupra acestei chestiuni, decide a continua sau a amâna pentru alt termen și ia măsurile respective pentru asigurarea prezenței lor.

Plângerea se examinează de către judecătorul de instrucție în termen de 10 zile,²³ cu participarea procurorului și cu citarea persoanei care a depus plângerea, precum și a persoanelor ale căror drepturi și libertăți pot fi afectate prin admiterea plîngerii.²⁴

După cum se afirmă în literatura de specialitate autohtonă în dreptul procesual-penal moldovenesc, odată cu introducerea instituției controlului judecătoresc în faza urmăririi penale, această fază a căpătat un caracter semicontradictoriu.²⁵

²² Disponibilă: <http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocumentAfis/186424> (accesat: 25.10.2021)

²³ „*Prin prisma acestor dispoziții imperative, exhaustiv prevăzute de lege, se constată că în CPP este prevăzut un termen restrâns pentru examinarea plângerilor în ordinea art.313 CPP, pentru a nu se afecta termenul rezonabil de desfășurare a urmăririi penale.*” A se vedea Recomandarea CSJ nr. 71 cu privire la judecarea recursului împotriva încheierilor adoptate în ordinea prevăzută de art. 313 CPP.

²⁴ „... , la momentul examinării plîngerii înaintate de avocatul Ch.O. în numele lui S.V. ..., dispoziția alin. (4) art. 313 CPP nu prevedea expres că, la examinarea plîngerii urma să participe și persoane ale căror drepturi și libertăți pot fi afectate prin admiterea plîngerii, din care motiv instanțele naționale nu au întreprins careva măsuri de a cita pentru participare la examinarea plîngerii date a astfel de persoane, adică a părții vătămate existente la caz. Acest fapt însă, precum se atestă, a dus la încălcarea dreptului potențialei victime de a participa și a se expune referitor la contestarea unui act al organului de urmărire penale, ce ar împiedica în viitor continuarea anchetei eficiente. De menționat este că, legislatorul ulterior a întreprins acțiuni pozitive și a intervenit cu modificări prin Legea nr. 122 din 02.06.2016, în vigoare la 05.08.2016, în art. 313 CPP, modificând cu o nouă redacție alin. (4) al articolului respectiv.” Extras DCP CSJ 22. 11.2018., Dos. nr. 1rh-5/2018, disponibilă: http://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=12450 (accesat: 26.11. 2021)

²⁵ Dolea I., Roman D., Sedlețchi Iu. [et. al], *Drept procesual penal*, Chișinău, Ed. Cartier Juridic, 2005, p. 513.

„Astfel, activitatea de administrare a probelor până la terminarea urmăririi penale este lipsită de contradictorialitate, însă sub aspectul aplicării măsurilor procesuale de constrângere, atacării acțiunilor și hotărârilor ofițerului de urmărire penală și procurorului, examinarea de către judecătorul de instrucție se face cu participarea părților interesate în condiții de contradictorialitate.”²⁶

*„Prevederile tezei I de la articolul 313 alin. (4) din Cod stabilesc expres faptul că plângerea se examinează de către judecătorul de instrucție în termen de 10 zile, cu participarea procurorului și cu citarea persoanei care a depus plângerea, precum și a persoanelor ale căror drepturi și libertăți pot fi afectate prin admiterea plângerii. (s.a.)”*²⁷

Curtea Constituțională accentuează faptul, că este de competența judecătorului de instrucție să determine persoanele ale căror drepturi și libertăți pot fi afectate prin admiterea plângerii pendinte și să asigure prezența lor la ședință.²⁸ Neprezentarea persoanei care a depus plângerea și/sau a persoanelor ale căror drepturi și libertăți pot fi afectate prin admiterea plângerii nu împiedică examinarea acesteia. Prevederile art. 313 alin. (3) CPP denotă că prezența procurorului este obligatorie cel puțin în etapa pregătitoare, și la examinarea propriu-zisă a plângerii.

Formularea și soluționarea cererilor sau demersurilor. Președintele întreabă participanții la ședință, dacă are careva cereri sau demersuri. Cererile sau demersurile formulate vor fi argumentate, iar dacă se solicită examinarea unor probe, acte și documente noi, se vor indica faptele și circumstanțele ce urmează a fi dovedite, mijloacele prin care pot fi administrate aceste probe, locul unde se află acestea. Cererile sau demersurile formulate se soluționează de către instanță după audierea opiniilor celorlalte părți asupra solicitărilor

²⁶ Dolea I., Roman D., Sedlețchi Iu. [et. al], *Op. cit.*, p. 514.

²⁷ *Textul evidențiat stabilește clar că, la examinarea plângerii în procedura prevăzută de articolul 313 din Cod, judecătorul este obligat să citeze persoanele ale căror drepturi și libertăți pot fi afectate prin admiterea plângerii.* DCC nr. 103 din 06.09.2018 de inadmisibilitate a sesizării nr. 121g/2018 privind excepția de neconstituționalitate a unor prevederi de la articolul 287 alin. (4) și a articolului 313 alin. (4) din Codul de procedură penală (pct.24)

²⁸ „Astfel, rezultă că în ipoteza în care judecătorul ar examina o plângere împotriva acțiunilor și actelor organului de urmărire penală fără se citeze și să audieze persoanele ale căror drepturi și libertăți ar putea fi afectate prin admiterea plângerii, așa cum urmărește autoarea excepției de neconstituționalitate, se poate pune problema respectării dreptului la un proces echitabil din punctul de vedere al persoanelor ale căror drepturi și libertăți ar putea fi afectate prin admiterea plângerii” DCC nr. 149 din 26.12.2019 (pct. 20, 21)

respective. CPP nu interzice ca cererile și demersurile să fie înaintate la următoarele etape de examinare a plângerii.

În conformitate cu jurisprudența CC, părțile sunt în drept prin cerere să solicite instanței de control judiciar ridicarea excepțiilor de neconstituționalitate a normelor de procedură penală care urmează să fie aplicate în procedura de examinare a plângerilor.²⁹

Putem cu certitudine constata că o etapă procesuală importantă este și **verificarea prezentării materialelor dosarului**, care ar servi la soluționarea plângerii.

Judecătorul va verifica dacă procurorul a îndeplinit prevederile art. 313 alin. (4) CPP, să prezinte în instanță *materialele corespunzătoare*.

*„Dat fiind că procurorul conduce urmărirea penală în cauza respectivă, judecătorul de instrucție înmânează procurorului copia plîngerii și solicită opinia acestuia pe marginea plîngerii. Procurorul este obligat să prezinte în instanță materialele respective.”*³⁰

Procurorul este obligat să prezinte în instanță *materialele corespunzătoare*. Acesta sintagmă din prevederile art. 314 alin. (4) CPP, este interpretată diferit în

²⁹ „Curtea observă că obiectul acțiunii principale, aflat pe rolul instanței de judecată, îl constituie examinarea, în temeiul art. 313 CPP, a unei plângeri împotriva acțiunilor și actelor organului de urmărire penală, printre care ordonanța de recunoaștere în calitate de bănuît și ordonanța de punere sub învinuire. În același timp, Curtea constată că textul contestat se referă la latura subiectivă a infracțiunii incriminate, fiind, prin urmare, o normă materială. Astfel, deși au relevanță asupra calificării acțiunilor formulate în acuzare, totuși, aceste prevederi nu au incidență asupra procedurii examinării plîngerii împotriva acțiunilor și actelor organului de urmărire penală în care a fost ridicată excepția, procedură în care urmează a fi aplicate normele procedurale în materie. Prin urmare, Curtea reține că dispozițiile criticate de autorul excepției nu au incidență asupra soluționării cauzei aflate pe rolul instanței de judecată.” DCC nr. 104 din 17.10.2017 de inadmisibilitate a sesizării nr. 132g/2017 privind excepția de neconstituționalitate a unor prevederi din articolul 243 alin. (1) lit. a), b) și c) din Codul penal al Republicii Moldova nr.985-XV din 18 aprilie 2002 (spălarea banilor) (pct. 23-26). Anterior CC a avut altă abordare. Astfel examinând Sesizarea care a parvenit din procedura controlului judiciar asupra ordonanței de începere a urmăririi penale, CC a declarat admisibilă și a supus testului de constituționalitate o normă de drept material - ... Curtea conchide că articolul 125 litera b) din Codul penal este constituțional, în măsura în care, în redacția actuală, nu este interpretat ca incriminând fapta desfășurării activității de întreprinzător fără licență. HCC nr. 21 din 22.07.2016 privind excepția de neconstituționalitate a articolului 125 lit. b) din Codul penal, a articolelor 7 alin. (7), 39 pct. 5), 313 alin. (6) din Codul de procedură penală și a unor prevederi din articolele 2 lit. d) și 16 lit. c) din Legea cu privire la Curtea Supremă de Justiție (pct.84)

³⁰ HP CSJ nr.7 din 04.07.2005 (pct. 5.7)

practica controlului judecătoresc asupra urmăririi penale: sunt prezentate toate materialele urmăririi penale sau numai o parte din acestea.³¹

Nu de fiecare dată partea care a depus plângerea are acces la piesele dosarului prezentate de procuror sau cel puțin la unele din acestea, deși judecătorul de instrucție ulterior le pune la baza încheierii.³²

„CC observă că, potrivit tezei III din articolul 313 alin. (4) din Codul de procedură penală, procurorul este obligat să prezinte în instanță **materialele corespunzătoare**. (s.a.) Astfel, dreptul la apărare și la un proces echitabil este asigurat, deoarece garanțiile referitoare la un proces echitabil implică și dreptul participanților la proces de a lua cunoștință de orice înscris sau probă prezentată instanței și să îl dezbată.”³³

În altă Decizie, CC notează că rezolvarea problemei cu privire la caracterul „corespunzător” al materialelor pe care trebuie să le prezinte procurorul urmează a fi clarificat în fiecare caz particular, în funcție de actul sau acțiunea care face obiectul plângerii și în funcție de actele sau acțiunile care au stat la baza emiterii actului sau efectuării acțiunii contestate.³⁴

CC nu poate reține argumentul potrivit căruia judecătorul de instrucție ar trebui să aibă competența să anuleze actul contestat în situația în care procurorul nu prezintă toate materialele cauzei penale. O astfel de regulă, formulată de

³¹ Recomandarea CSJ nr. 71 cu privire la judecarea recursului împotriva încheierilor adoptate în ordinea prevăzută de art. 313 CPP, făcând referință la prevederile art. 313 alin. (4) CPP, totuși utilizează sintagma *materialele necesare*. Față de cele ce preced, urmează a se remarca și faptul că, potrivit art. 313 alin. (4) și (5) CPP, procurorul este obligat să prezinte în instanță toate materialele necesare în vederea examinării plângerii.

³² „De altfel, în contextul special al dreptului părții vătămate de a avea acces la materialele urmăririi penale până la terminarea acesteia, Curtea Europeană a menționat că restricțiile privind accesul la materialele cauzei penale la etapa începerii urmăririi penale și pe durata acesteia pot fi justificate, între altele, de necesitatea păstrării confidențialității datelor deținute de către autorități și a protejării drepturilor altor persoane. Cu toate acestea, ar trebui să se realizeze un echilibru corect între interesele menționate mai sus, pe de o parte, și dreptul victimei de a participa efectiv la procedură, pe de altă parte” (Hot. CtED Oleksiy Mykhaylovych Zakharkin v. Ucraina din 24.06. 2010, §.72).

³³ DCC nr. 55 din 02.06.2020 de inadmisibilitate a sesizării nr. 17g/2020 privind excepția de neconstituționalitate a prevederilor alin. (4) din articolul 313 din Codul de procedură penală (pct.20)

³⁴ DCC nr. 97 din 17.06.2021 de inadmisibilitate a sesizărilor nr. 99g/2021 și nr. 114g/2021 privind excepția de neconstituționalitate a unor prevederi din articolul 313 alin. (4) din Codul de procedură penală (obligatia procurorului de a prezenta materialele corespunzătoare în cadrul procedurii de examinare a plângerii împotriva acțiunilor și actelor organului de urmărire penală și ale organului care exercită activitatea specială de investigații) (pct.30)

*o manieră absolută, nu poate asigura un echilibru corect între diferite principii concurente, i.e. confidențialitatea urmăririi penale, dreptul la un proces echitabil și importanța realizării unei investigații penale efective.*³⁵

Atât jurisprudența CtEDO cât și jurisprudența CtEDO impune obligația de a prezenta toate materialele dosarului, practic întotdeauna, victimelor torturii și succesorilor procedurali în cazul investigării deceselor.

*„De altfel, fără ca victima și reprezentantul acesteia să aibă acces la materialele cauzei penale și să fie informată în mod corespunzător cu privire la desfășurarea anchetei, ei nu pot contesta ceva concret în fața unei instanțe (a se vedea Khachukayev v. Rusia, 23 aprilie 2009, § 136; Khasuyeva v. Rusia, 11 iunie 2009, § 126; Dzhabrailov v. Rusia, 20 mai 2010, § 84; Akhmatkhanov v. Rusia, 22 iulie 2010, § 132).”*³⁶

În conformitate cu HCC nr. 31 din 29.11.2018, victimele torturii și reprezentanții lor au dreptul de a lua cunoștință de pisele dosarului și să-și facă copii, până la terminarea urmăririi penale, deci și în cadrul examinării plângerilor în ordinea prevăzută de art. 313 CPP.

Potrivit dispozitivului HCC nr. 31 din 29.11.2018, victimelor torturii și reprezentanților acestora, care trebuie să aibă acces la toate materialele cauzei penale pe durata urmăririi penale, cu excepția cazului când accesul în discuție poate fi restricționat de către procuror, printr-o ordonanță motivată, dacă sunt întrunite cumulativ următoarele condiții:

- restricția este stabilită pentru o perioadă de timp rezonabilă;
- restricția se referă doar la anumite acte procedurale și
- există riscul ca accesul deplin la materialele cauzei penale să prejudicieze desfășurarea urmăririi penale.

Este important întru a asigura justa aplicare a standardelor europene în cadrul prevederilor legislației naționale, de reținut că victime al torturii sunt și persoanele care au fost supuse violențelor fizice din partea terților (a se vedea Hot. CtEDO Ay c. Turciei, din 22.03.2005, § 60;³⁷ M.C. c. Bulgariei din 04.12.2003, § 151;³⁸ Biser Kostov c. Bulgariei, din 10.01.2012³⁹), inclusiv și

³⁵ DCC nr. 97 din 17.06.2021 (pct.29)

³⁶ HCC nr. 31 din 29.11.2018 privind excepția de neconstituționalitate a unor prevederi din Codul penal și din Codul de procedură penală (accesul părții vătămate și al reprezentantului acesteia la materialele urmăririi penale) (pct.59)

³⁷ Disponibilă - <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-68571> (accesat 27.10.2021)

³⁸ Disponibilă - <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-61521> (accesat 27.10.2021)

³⁹ Disponibilă - <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-108423> (accesat 27.10.2021)

victimile violurilor (a se vedea: I.G. c. Moldovei din 15.05.2012;⁴⁰ I.P. c. Moldovei din 28.04.2015,⁴¹ și mai recent I.E. c. Moldovei din 26.05.2020⁴²).

Deasemenea în textul Hotărîrii Curții Constituționale a RM nr. 31 din 29.11.2018 s-a reiterat standrdul de acces la materialele dosarului penal a rudelor apropiate a persoanelor decedate:

„Curtea menționează că, în cazul în care legislatorul va interveni cu modificări în acest domeniu, este necesar ca acesta să aibă în vedere semnificația standardului „participării efective la anchetă”, așa cum dă de înțeles Curtea Europeană în jurisprudența sa referitoare la articolele 2 și 3 din Convenție, privite sub aspect procedural. (par.71) ”

Nu mai puțin important este faptul că în special în pct.72 al Hotărîrîi CC nr. 31 din 29.11.2018 s-au invocat Hot. CtEDO - Beker c. Turciei, din 24.03.2009, § 49;⁴³ Mezhiyeva c. Rusiei, din 16.04.2015, §. 74, 75,⁴⁴ în care de fapt se constată neîndeplinirea obligațiilor pozitive ce derivă din art.2 CEDO, fiind criticată *inter alia* abordarea autorităților de a nu acorda acces la materialele dosarului penal a rudelor persoanelor decedate.

Invocând jurisprudența relevantă a CtEDO,⁴⁵ procurorul ori judecătorul de instrucție va oferi acces la actele dosarului de urmărire penală a reprezentanților sau succesorilor și în cazul investigării deceselor, pentru a asigura îndeplinirea obligațiilor pozitive ce se impun prin prisma prevederilor art. 2 CEDO.

„În lipsa accesului la materialele cauzei penale, reacția părții vătămate și a reprezentantului acesteia la acțiunile și omisiunile organului de urmărire penală poate fi întârziată, iar posibilitatea de a le contesta în fața procurorului

⁴⁰ Disponibilă - <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-110904> (accesat 27.10.2021)

⁴¹ Disponibilă - <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-154152> (accesat 27.10.2021)

⁴² Disponibilă - <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-202526> (accesat 27.10.2021)

⁴³ Disponibilă - <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-91841> (accesat 27.10.2021)

⁴⁴ Disponibilă - <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-153801> (accesat 27.10.2021)

⁴⁵ CtEDO a considerat inacceptabil și faptul că, în conformitate cu legislația procesual-penală națională, reclamanta nu a avut acces la materialele relevante la etapa urmăririi penale, fiind astfel încălcat art. 2 din Convenție, sub aspect procedural (Hot. CtEDO *Huseynova c. Azerbaidjanului*, din 13. 04. 2017 §.113, disponibilă - <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-172661> (accesat – 27.10.2021). De asemenea, în cauza *Masneva c. Ucrainei*, (Hot. CtEDO din 20. 12. 2011, §.56, disponibilă - <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-108220> (accesat – 27.10.2021) s-a constatat că legislația procesual-penală nu-i permitea reclamantei să ia cunoștință de materialele urmăririi penale decât după încheierea acesteia, situație care a durat aproximativ șapte ani. CtEDO a constatat că această situație a afectat posibilitatea victimei de a participa efectiv la desfășurarea urmăririi penale și a limitat controlul public al investigației, contrar art. 2 din Convenție.

ierarhic superior sau în fața judecătorului de instrucție se poate dovedi lipsită de efectivitate”⁴⁶.

În opinia noastră, dacă procurorul refuză să prezinte oponentilor procesual o copie a materialelor oferite instanței, atunci judecătorul de instrucție, trebuie să pună la dispoziția solicitanților actele respective, adică care i-au fost prezentate de procuror, cel târziu înainte de cercetarea acestora. În caz de neprezentare de către procuror a materialelor dosarului de urmărire penală, instanța este drept a amâna ședința, obligând procurorul a se conforma cerințelor legii pentru următoarea ședință.⁴⁷

Cercetarea judecătorească. În cadrul examinării plîngerii, procurorul și persoana care a depus plîngerea, precum și persoanele ale căror drepturi și libertăți pot fi afectate prin admiterea plîngerii dau explicații.⁴⁸ *CC reține că, potrivit ultimei teze din alin. (4) al articolului 313 din Codul de procedură penală, în cadrul examinării plîngerii, procurorul și persoana care a depus plîngere prezintă explicații referitoare la materialele și probele prezentate.*⁴⁹

Judecătorul de instrucție este în drept să adreseze întrebări părților pe parcursul expunerii poziției lor. Considerăm că în virtutea principiului contradictorialității părțile pot adresa reciproc întrebări cu acordul și prin intermediul instanței privitor la obiectul plîngerii.

După expunerea și argumentarea poziției părților și a altor participanți, instanța va trece la cercetarea documentelor prezentate de către părți. În acest caz urmează a fi aplicate în mod corespunzător acestei proceduri, prevederile art. 373 CPP.

Pot fi citite, integral sau parțial, procesele-verbale ale acțiunilor procesuale care confirmă circumstanțe și fapte constatate prin percheziție, ridicare, cercetare la fața locului, examinare corporală, reconstituirea faptei, interceptarea co-

⁴⁶ HCC nr. 31 din 29.11.2018 privind excepția de neconstituționalitate a unor prevederi din codul penal și din Codul de procedură penală (accesul părții vătămate și al reprezentantului acesteia la materialele urmăririi penale) (pct. 59).

⁴⁷ Aceste cazuri sunt foarte frecvente. Uneori ședințele sunt amânate din aceste motive de 2, 3 ori și de fapt constituie o tergiversare a examinării plîngerilor, care până la urmă poate afecta termenul rezonabil al urmăririi penale.

⁴⁸ A se vedea pct. 27 DCC nr. 97 din 17.06.2021 de inadmisibilitate a sesizărilor nr. 99g/2021 și nr. 114g/2021 privind excepția de neconstituționalitate a unor prevederi din articolul 313 alin. (4) din Codul de procedură penală (obligația procurorului de a prezenta materialele corespunzătoare în cadrul procedurii de examinare a plîngerii împotriva acțiunilor și actelor organului de urmărire penală și ale organului care exercită activitatea specială de investigații) (pct.28)

⁴⁹ DCC nr. 55 din 02.06.2020 de inadmisibilitate a sesizării nr. 17g/2020 privind excepția de neconstituționalitate a prevederilor alin. (4) din articolul 313 din Codul de procedură penală (pct. 20)

municărilor, examinarea corespondenței ridicate, constatarea tehnico-științifică și medico-legală, raportul de expertiză și prin alte mijloace de probă, precum și documentele anexate la dosar sau prezentate în ședința de judecată, dacă în ele sunt expuse sau ele confirmă circumstanțe care au importanță în cauza dată. Documentele prezentate în ședința de judecată se anexează la dosar în baza unei încheieri.

„Cercetarea documentelor și a proceselor-verbale ale acțiunilor procesuale se efectuează prin citirea lor de către partea care a cerut cercetarea lor sau de către președintele ședinței de judecată.”⁵⁰

După cercetarea actelor dosarului, în conformitate cu prevederile art. 375 alin. (1) CPP, președintele ședinței de judecată întreabă părțile dacă doresc să dea explicații suplimentare ori să formuleze cereri sau, după caz, demersuri noi pentru completarea cercetării judecătorești. În lipsa acestora este declarată cercetarea judecătorească terminată.

Dezbaterile judiciare și replicile. Dezbaterile judiciare constau din cuvântările procurorului, ale petiționarului precum și ale apărătorului, reprezentantului sau ale succesorului procedural. Primul va vorbi în dezbateri petentul, apărătorul sau reprezentantul acestuia. Dacă există mai mulți reprezentanți a părților, ordinea cuvântărilor lor o stabilește instanța.

După ce au luat cuvântul toți participanții la dezbateri, ei pot să mai vorbească odată, în replica, în legătură cu cele spuse în cuvântările altor participanți. Aplicând în mod corespunzător prevederile 379 CPP, instanța va acorda dreptul la ultima replică întotdeauna petentului, apărătorul sau reprezentantului acestuia, ori succesului procedural al victimei.

„Dacă pe parcursul examinării plângerii procurorul a dispus înlăturarea pretinselor încălcări, fapt care este confirmat prin prezentarea instanței abilitate cu funcții de control judiciar a actelor respective, judecătorul de instrucție va dispune prin încheiere încetarea procedurii de examinare a plângerii.”⁵¹ Considerăm că în acest caz judecătorul de instrucție trebuie să țină cont de opinia petiționarului, care este în drept a insista pe constatarea încălcărilor recunoscute de organele de urmărire penală prin încheiere judecătorească, bazată pe examinarea fondului contestației.

După închiderea dezbaterilor participanții sunt în drept să depună instanței concluzii scrise privitor la soluția solicitată de ele în cauză, care se anexează la procesul verbal.

⁵⁰ A se vedea Dolea I. (colectiv) CPP. Codul de procedură penală. Comentariu. Chișinău: 2005, pct. 5 al notei la art. 373 CPP, p. 531

⁵¹ Dolea I. (colectiv). Codul de procedură penală. Comentariu. Chișinău: 2005 p.478.

Nu considerăm o problemă de drept, lipsa procurorului de la dezbateri ori a petentului, dacă acesta a prezentat materialele dosarului de urmărire penală, a participat anterior la examinarea propriu-zisă a plângerii și a depus o cerere scrisă în acet sens solicitând și anexarea la materialele de control judiciar al dezbaterilor în formă scrisă.

Judecătorul de instrucție trebuie să anunțe despre închiderea ședinței, retragerea în deliberare și data pronunțării încheierii.

Deliberarea și pronunțarea încheierii.

Judecătorul de instrucție în fața căruia a avut loc judecarea plângerii deliberează în secret. Considerând plângerea întemeiată, instanța de control judiciar, adoptă o încheiere prin care obligă procurorul să lichideze încălcările depistate ale drepturilor și libertăților omului sau ale persoanei juridice și, după caz, declară nulitatea actului sau acțiunii⁵² procesuale atacate. Constatând că actele sau acțiunile atacate au fost efectuate în conformitate cu legea și că drepturile sau libertățile omului sau ale persoanei juridice nu au fost încălcate, judecătorul de instrucție pronunță o încheiere despre respingerea plângerii înaintate.

Concluzii și recomandări

Procedura examinării plângerilor adresate judecătorului de instrucție este sumară și laconică reglementată. Pentru a examina procedura respectivă am apelat la interpretarea și aplicarea prin analogie a legii procesual penale.

Lacunele legii pot fi completate pe cale de supliment analogic, adică prin împrumutarea unei dispoziții din alte norme, dar referitoare la o situație similară. Deci, atunci când legea tace, interpretul poate în procedura penală pe cale de analogie, recurgând la alte prevederi de lege, să găsească soluționarea situației neprevăzute.

Având în vedere cele expuse considerăm că în procesul de exercitare a controlului judiciar al urmăririi penale, instanța și participanții urmează a se ghida de principiile procesului penal (art. 7-28 CPP),⁵³ de condițiile generale de judecare a cauzelor (art. 314-343 CPP), precum și de prevederile privind desfășurarea judecății în prima instanță (art. 354-384 CPP) aplicate în mod corespunzător, cu excepțiile prevăzute în art. 313 CPP.

Soluția de inadmisibilitate pronunțată de judecătorul de instrucție, în afară de celelalte două categorii de hotărâri expres prevăzute în art. 313 alin. (5) CPP,

---

⁵² Ar fi mai corect *ilegalitatea acțiunii* și nu *nulitatea acțiunii* așa cum rezultă din textul art. 313 alin. (5) CPP.

⁵³ Aplicabile oricăror etape procesuale

ar fi totuși una agreabilă, dacă din conținutul plângerii ar rezulta că petentul nu a respectat procedura prealabilă. În consecință recomandăm cu titlu *de lege ferenda*, reglementarea expresă a soluției de inadmisibilitate a plângerii, alături de cele indicate în art. 313 alin. (5) CPP, pentru a eficientiza actul de justiție, având în vedere economisirea de timp și mijloace.

Dacă pe parcursul examinării plângerii procurorul a dispus înlăturarea pre-tinselor încălcări, fapt care este confirmat prin prezentarea actelor confirmative, judecătorul de instrucție va dispune prin încheiere încetarea procedurii de examinare a plângerii, deși nu este prevăzută în lege în mod expres soluția respectivă, urmând să fie în viitor totuși modificate prevederile ar. 313 CPP în acest sens, pentru a nu se lăsa loc incertitudinilor de interpretare și aplicare a legii în atare situații.

Referințe bibliografice:

1. Dolea I. (colectiv). Codul de procedură penală. Comentariu. Chișinău: 2005 p.478.
2. Disponibilă - <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-91841> (accesat 27.10.2021)
3. Disponibilă - <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-153801> (accesat 27.10.2021)
4. CtEDO a considerat inacceptabil și faptul că, în conformitate cu legislația procesual-penală națională, reclamanta nu a avut acces la materialele relevante la etapa urmăririi penale, fiind astfel încălcat art. 2 din Convenție, sub aspect procedural (Hot. CtEDO Huseynova c. Azerbaidjanului, din 13. 04. 2017 §.113, disponibilă - <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-172661> (accesat – 27.10.2021). De asemenea, în cauza Masneva c. Ucrainei, (Hot. CtEDO din 20. 12. 2011, §.56, disponibilă - <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-108220> (accesat – 27.10.2021) s-a constatat că legislația procesual-penală nu-i permitea reclamantei să ia cunoștință de materialele urmăririi penale decât după încheierea acesteia, situație care a durat aproximativ șapte ani. CtEDO a constatat că această situație a afectat posibilitatea victimei de a participa efectiv la desfășurarea urmăririi penale și a limitat controlul public al investigației, contrar art. 2 din Convenție.
5. <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-68571> (accesat 27.10.2021)
6. <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-61521> (accesat 27.10.2021)
7. <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-108423> (accesat 27.10.2021)
8. <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-110904> (accesat 27.10.2021)
9. <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-154152> (accesat 27.10.2021)
10. <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-202526> (accesat 27.10.2021)
11. Recomandarea CSJ nr. 71 cu privire la judecarea recursului împotriva încheierilor adoptate în ordinea prevăzută de art. 313 CPP, făcând referință la prevederi-

le art. 313 alin. (4) CPP, totuși utilizează sintagma materialele necesare. Față de cele ce preced, urmează a se remarca și faptul că, potrivit art. 313 alin. (4) și (5) CPP, procurorul este obligat să prezinte în instanță toate materialele necesare în vederea examinării plângerii.

12. Hot. CtED Oleksiy Mykhaylovych Zakharkin v. Ucraina din 24.06. 2010, §.72). „De altfel, în contextul special al dreptului părții vătămate de a avea acces la materialele urmăririi penale până la terminarea acesteia, Curtea Europeană a menționat că restricțiile privind accesul la materialele cauzei penale la etapa începerii urmăririi penale și pe durata acesteia pot fi justificate, între altele, de necesitatea păstrării confidențialității datelor deținute de către autorități și a protejării drepturilor altor persoane. Cu toate acestea, ar trebui să se realizeze un echilibru corect între interesele menționate mai sus, pe de o parte, și dreptul victimei de a participa efectiv la procedură, pe de altă parte”
13. <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-163435> (accesat 26.10.2021)
14. <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-159566> (accesat 26.10.2021)
15. <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-96605> (accesat 26.10.2021)
16. De ex., conform art. 111 alin. (2) CPP, Declarațiile și audierea părții vătămate se fac conform dispozițiilor ce se referă la declarațiile și audierea martorilor, fiind aplicate în mod corespunzător. CC agreează aplicarea acestor prevederi prin analogie cu ocazia examinării excepției de neconstituționalitate art. 109 alin. (3) CPP. În prezenta cauză, judecătorul de instrucție, care a trimis sesizarea la Curtea Constituțională, trebuie să se pronunțe pe marginea unui demers (depus de către procuror) privind audierea părții vătămate, pentru că aceasta din urmă vrea să plece peste hotarele țării. Curtea observă că dispozițiile contestate pot fi aplicate, mutatis mutandis, și la audierea părții vătămate (a se vedea articolul 111 alin. (2) din Codul de procedură penală). A se vedea: DCC nr. 165 din 20.12.2018 de inadmisibilitate a sesizării nr. 205g/2018 privind excepția de neconstituționalitate a articolului 109 alin. (3) din Codul de procedură penală (audierea martorului de către judecătorul de instrucție) (pct. 17, 18). Alt exemplu este reglementarea procedurii de judecare a apelului - La judecarea apelului se aplică regulile generale pentru judecarea cauzelor în primă instanță, cu excepțiile prevăzute în Partea specială titlul II capitolul IV secțiunea 1. (art. 413 CPP).
17. Codul de procedură penală al RM
18. „Astfel, ținând cont de art. 46 alin. (1) Cod de procedură penală și de faptul că prin plângerea petiționarului se solicită casarea ordonanței procurorului și pornirea urmăririi penale, în privința judecătorului de instrucție din cadrul Judecătoriei Chișinău /sediul Ciocana/, P. S., Colegiul penal statuează că, motivele invocate în cererea de strămutare sunt întemeiate și pentru obținerea soluționării obiective, rapide și complete a cauzei, asigurării desfășurării normale a procesului, se impune admiterea cererii de strămutare înaintată, cu strămutarea examinării cauzei la plângerea petiționarului Bolboceanu Iurie depusă în baza

art. 313 Cod de procedură penală, de la Judecătoria Chișinău /sediul Ciocana/, într-o altă instanță egală în grad, și anume – Judecătoria Hîncești /sediul Ialoveni/.” Încheierea CP CSJ din 23. 08. 2021. Dos. nr. 1cs - 196/2021. Disponibilă: http://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=19246

19. Denumită în literatura de specialitate – procedura soluționării prealabile de către procuror. A se vedea -Aureliu Postică. Limitele judecării în procedura examinării plângerilor în ordinea prevederilor art. 313 CPP. În: Culegerea comunicărilor. Conferința științifică națională cu participare internațională. REALITĂȚI ȘI PERSPECTIVE ALE ÎNVĂȚĂMÂNTULUI JURIDIC NAȚIONAL, 01-02 octombrie 2019. Vol. II. p. 667
20. Tatiana Vizdoagă. Valeriu Bodean. Reluarea urmăririi penale după dispariția temeiurilor de suspendare. În: Revista Institutului Național al Justiției. 2020, nr. 4(55), p. 33
21. HCC nr. 6 din 19 martie 20019 privind excepția de neconstituționalitate a articolului 265 alin. (2) din Codul de procedură penală (contestarea refuzului organului de urmărire penală de a primi plângerea sau denunțul privind comiterea unei infracțiuni) (pct.63)
22. Aureliu Postică, Op. cit., p. 667
23. „Examinarea plîngerii reclamantei împotriva ordonanței procurorului a fost programată de Judecătoria sectorului Buiucani la 09.11. 2004. Potrivit reclamantei, citația pentru această audiere i-a fost expediată la 01.11. 2004, dar a ajuns doar pe 10.11. 2004, dînsa astfel a ratat posibilitatea să se prezinte la ședință. În citație se menționează că „prezența părților este obligatorie”. La 09.11. 2004, instanța a constatat că reclamanta a fost citată în mod corespunzător, dar nu s-a prezentat. Aceasta a considerat că investigația a fost exhaustivă și încetarea acesteia s-a bazat pe cumul de probe din dosar. Conform dispozitivului acesteia, încheierea a fost definitivă. (par.15) . Chiar și prezumînd faptul că reclamanta ar fi recepționat citația la timp, în pofida contra-declarației sale neprobate, Curtea consideră că instanța de judecată trebuia cel puțin să verifice dacă reclamanta și-a pierdut interesul în examinarea cazului sau și renunțat la dreptul său de a fi audiată în ședință. În această privință, Curtea notează că citațiile au prevăzut obligativitatea prezenței părților, faptul care cu greu se conciliază cu neverificarea motivului absenței uneia din părți. Prezența reclamantei a fost chiar importantă, avînd în vedere faptul că indiferent de soluția judecătorei sectorului Buiucani, aceasta a fost definitivă și era exceptată de orice formă de recurs. Prin urmare, reclamanta nu a avut posibilitatea să-și prezinte poziția sa în fața instanței ei în ceea ce privește investigația vizavi de decesul fiului ei.” (§.35) Disponibilă - <http://hudoc.echr.coe.int/eng/?i=001-97883> (accesat: 28. 05. 2021)
24. Disponibilă: <http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocumentAfis/186424> (accesat: 25.10.2021)

25. „Prin prisma acestor dispoziții imperative, exhaustiv prevăzute de lege, se constată că în CPP este prevăzut un termen restrâns pentru examinarea plângerilor în ordinea art.313 CPP, pentru a nu se afecta termenul rezonabil de desfășurare a urmăririi penale.” A se vedea Recomandarea CSJ nr. 71 cu privire la judecarea recursului împotriva încheierilor adoptate în ordinea prevăzută de art. 313 CPP.
26. „... , la momentul examinării plângerii înaintate de avocatul Ch.O. în numele lui S.V. ..., dispoziția alin. (4) art. 313 CPP nu prevedea expres că, la examinarea plângerii urma să participe și persoane ale căror drepturi și libertăți pot fi afectate prin admiterea plângerii, din care motiv instanțele naționale nu au întreprins careva măsuri de a cita pentru participare la examinarea plângerii date a astfel de persoane, adică a părții vătămate existente la caz. Acest fapt însă, precum se atestă, a dus la încălcarea dreptului potențialei victime de a participa și a se expune referitor la contestarea unui act al organului de urmărire penală, ce ar împiedica în viitor continuarea anchetei eficiente. De menționat este că, legislatorul ulterior a întreprins acțiuni pozitive și a intervenit cu modificări prin Legea nr. 122 din 02.06.2016, în vigoare la 05.08.2016, în art. 313 CPP, modificând cu o nouă redacție alin. (4) al articolului respectiv.” Extras DCP CSJ 22. 11.2018., Dos. nr. 1rh-5/2018, disponibilă: http://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=12450 (accesat: 26.11. 2021)
27. Dolea I., Roman D., Sedlețchi Iu. [et. al], Drept procesual penal, Chișinău, Ed. Cartier Juridic, 2005, p. 513.
28. Textul evidențiat stabilește clar că, la examinarea plângerii în procedura prevăzută de articolul 313 din Cod, judecătorul este obligat să citeze persoanele ale căror drepturi și libertăți pot fi afectate prin admiterea plângerii. DCC nr. 103 din 06.09.2018 de inadmisibilitate a sesizării nr. 121g/2018 privind excepția de neconstituționalitate a unor prevederi de la articolul 287 alin. (4) și a articolului 313 alin. (4) din Codul de procedură penală (pct.24)
29. „Astfel, rezultă că în ipoteza în care judecătorul ar examina o plângere împotriva acțiunilor și actelor organului de urmărire penală fără se citeze și să audieze persoanele ale căror drepturi și libertăți ar putea fi afectate prin admiterea plângerii, așa cum urmărește autoarea excepției de neconstituționalitate, se poate pune problema respectării dreptului la un proces echitabil din punctul de vedere al persoanelor ale căror drepturi și libertăți ar putea fi afectate prin admiterea plângerii” DCC nr. 149 din 26.12.2019 (pct. 20, 21)
30. „Curtea observă că obiectul acțiunii principale, aflat pe rolul instanței de judecată, îl constituie examinarea, în temeiul art. 313 CPP, a unei plângeri împotriva acțiunilor și actelor organului de urmărire penală, printre care ordonanța de recunoaștere în calitate de bănuț și ordonanța de punere sub învinuire. În același timp, Curtea constată că textul contestat se referă la latura subiectivă a infracțiunii incriminate, fiind, prin urmare, o normă materială. Astfel, deși au relevanță asupra calificării acțiunilor formulate în acuzare, totuși, aceste prevederi nu au

incidență asupra procedurii examinării plângerii împotriva acțiunilor și actelor organului de urmărire penală în care a fost ridicată excepția, procedură în care urmează a fi aplicate normele procedurale în materie. Prin urmare, Curtea reține că dispozițiile criticate de autorul excepției nu au incidență asupra soluționării cauzei aflate pe rolul instanței de judecată.” DCC nr. 104 din 17.10.2017 de inadmisibilitate a sesizării nr. 132g/2017 privind excepția de neconstituționalitate a unor prevederi din articolul 243 alin. (1) lit. a), b) și c) din Codul penal al Republicii Moldova nr.985-XV din 18 aprilie 2002 (spălarea banilor) (pct. 23-26). Anterior CC a avut altă abordare. Astfel examinând Sesizarea care a parvenit din procedura controlului judiciar asupra ordonanței de începere a urmăririi penale, CC a declarat admisibilă și a supus testului de constituționalitate o normă de drept material - ... Curtea conchide că articolul 125 litera b) din Codul penal este constituțional, în măsura în care, în redacția actuală, nu este interpretat ca incriminând fapta desfășurării activității de întreprinzător fără licență. HCC nr. 21 din 22.07.2016 privind excepția de neconstituționalitate a articolului 125 lit. b) din Codul penal, a articolelor 7 alin. (7), 39 pct. 5), 313 alin. (6) din Codul de procedură penală și a unor prevederi din articolele 2 lit. d) și 16 lit. c) din Legea cu privire la Curtea Supremă de Justiție (pct.84)

31. HP CSJ nr.7 din 04.07.2005 Cu privire la practica asigurării controlului judecătoresc de către judecătorul de instrucție în procesul urmăririi penale (pct. 5.6).
32. HP CSJ nr.7 din 04.07.2005 (pct. 5.7)
33. Hot CtEDO Beraru c. României din 18. 03. 2014, (§. 71, 82-84). Disponibilă: <http://hudoc.echr.coe.int/eng/?i=001-176203> (accesat 26.10.2021)
34. HCC nr. 40 din 21.12.2017 privind excepția de neconstituționalitate a articolelor 232 alin. (2) și 308 alin. (4) din Codul de procedură penală al Republicii Moldova (termenul depunerii demersului privind prelungirea arestului) (pct. 66)
35. Extras DCP CSJ din 26.09.2018. dos. nr.1re-115/18. Disponibilă: http://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=11793. Totuși în speță, „prin decizia Colegiului penal al Curții de Apel Chișinău din 28.12.2017, recursul a fost admis, casată încheierea Judecătoriei Chișinău din 16.11 2017 și dispusă rejudecarea cauzei de către instanța de fond în alt complet de judecată, decizia fiind irevocabilă. În motivarea deciziei, instanța de apel a constatat că, judecătorul de instrucție, la pronunțarea încheierii a reținut eronat aplicabilitatea prevederilor art.298-299/1 CPP în cazul plângerii depuse împotriva ordonanțelor de refuz în începerea urmăririi penale, ca cale prealabilă obligatorie de parcurs. Or, potrivit art.274 alin.(6) CPP, ordonanța de refuz în începerea urmăririi penale poate fi atacată prin plângere, în instanța judecătorească în condițiile art.313 CPP, adică direct la judecătorul de instrucție.” (s.a.) După noi, textul subliniat constituie o interpretare judiciară, care este contrară textului art.313 alin.(1) CPP
36. HCC nr. 31 din 29.11.2018 privind excepția de neconstituționalitate a unor prevederi din codul penal și din Codul de procedură penală (accesul părții vătămate și al reprezentantului acesteia la materialele urmăririi penale) (pct. 59).

37. HCC nr. 31 din 29.11.2018 privind excepția de neconstituționalitate a unor prevederi din Codul penal și din Codul de procedură penală (accesul părții vătămate și al reprezentantului acesteia la materialele urmăririi penale) (pct.59)
38. DCC nr. 55 din 02.06.2020 de inadmisibilitate a sesizării nr. 17g/2020 privind excepția de neconstituționalitate a prevederilor alin. (4) din articolul 313 din Codul de procedură penală (pct. 20)
39. DCC nr. 55 din 02.06.2020 de inadmisibilitate a sesizării nr. 17g/2020 privind excepția de neconstituționalitate a prevederilor alin. (4) din articolul 313 din Codul de procedură penală (pct.20)
40. Extras din Încheierea CP CSJ din 06.09.2021, dos. nr. 1cs-207/2021. Disponibilă: http://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=19310. (accesat: 25.10.2021) În speță, CP CSJ deasemenea constată că din materialele deduse judecății rezultă că părțile nu au înaintat cereri de recuzare a completului de judecată (f.d. 76, 80, 83).
41. A se vedea pct. 27 DCC nr. 97 din 17.06.2021 de inadmisibilitate a sesizărilor nr. 99g/2021 și nr. 114g/2021 privind excepția de neconstituționalitate a unor prevederi din articolul 313 alin. (4) din Codul de procedură penală (obligația procurorului de a prezenta materialele corespunzătoare în cadrul procedurii de examinare a plângerii împotriva acțiunilor și actelor organului de urmărire penală și ale organului care exercită activitatea specială de investigații) (pct.28)
42. DCC nr. 97 din 17.06.2021 de inadmisibilitate a sesizărilor nr. 99g/2021 și nr. 114g/2021 privind excepția de neconstituționalitate a unor prevederi din articolul 313 alin. (4) din Codul de procedură penală (obligația procurorului de a prezenta materialele corespunzătoare în cadrul procedurii de examinare a plângerii împotriva acțiunilor și actelor organului de urmărire penală și ale organului care exercită activitatea specială de investigații) (pct.30)
43. DCC nr. 97 din 17.06.2021 (pct.29)
44. DCC nr. 97 din 17.06.2021 de inadmisibilitate a sesizărilor nr. 99g/2021 și nr. 114g/2021 privind excepția de neconstituționalitate a unor prevederi din articolul 313 alin. (4) din Codul de procedură penală (obligația procurorului de a prezenta materialele corespunzătoare în cadrul procedurii de examinare a plângerii împotriva acțiunilor și actelor organului de urmărire penală și ale organului care exercită activitatea specială de investigații) (pct. 28)
45. HCC nr. 6 din 19. 03 20019 privind excepția de neconstituționalitate a articolului 265 alin. (2) din Codul de procedură penală (contestarea refuzului organului de urmărire penală de a primi plângerea sau denunțul privind comiterea unei infracțiuni) (pct. 51)
46. HCC nr. 6 din 19. 03 20019 (pct.63)